PRAVĚK ÚSTŘEDNÍ LIST PRO
PRAEHISTORII A ANTHROPOLOGII ZEMÍ ČESKÝCH.
ORGÁN
„ARCHAEOLOGICKÉHO MORAVSKÉHO KLUBU“.
ROČNÍK IV. BŘEZEN 1908. ČÍSLO 2.

L. NIEDERLE:

K středomoravským mohylám.

Chci v tomto článku upozorniti na jednu skupinu moravských praehistorických hrobů, která je patrně pro poznání vývoje moravských kultur nad jiné důležitá a vyžaduje, aby jí moravští badatelé věnovali velkou a stálou pozornost, chtějí-li se domoci jasného systému moravské archaeologie. Ba, řekl bych, že je to skupina, která zasluhuje v nejbližší době přímo rozsáhlého a systematického prozkoumání. Míním tím skupinu mohyl žárových, rozkládajících se v střední Moravě, hlavně v Záhoří, v kraji mezi Přerovem, Lipníkem, Hranicemi, Val. Meziříčím, Kelčí a Bystřicí. Tu je dnes známý střed jich a hlavní jádro; pokud se nalézají ve větším množství i dále, ukáže další zkoumání a srovnávání.

Archaeologický pojem této skupiny byl a je dosud nejasný. Vezměme do ruky ještě poslední úhrnou práci Červinkovu „Morava za pravěku“ a uvidíme, že i tento badatel nad jiné v moravské praehistorii obeznámený, nevěděl tehdy dobře, co počíti s těmito mohylami. Ale přes to vše, zdá se mi, ba jsem přesvědčen, že v nich leží materiál velké důležitosti, řekl bych zrovna klíč k správnému pochopení starších period doby předkristové. Není o nich mnoho známo. Bylo v nich kopáno jen úryvkovitě, materiál není řádně vystaven a také nedokonale uveřejněn — ale přes to ukazuje to, co znám, velmi zajímavé věci, překvapující spojky kultur starších a mladších, které, — ověří-li je přesnější kopání, — budou zejména pro otázku vzniku lužické kultury a tím také pro otázku slovanského pravěku u nás neobyčejného významu.

Jak a kde vznikla známá lužická kultura žárových hrobů, dobře nevíme. Kdybychom věděli, nebylo by sporů. Prof. Píč hledal vznik na Dunaji, já výše na staré obchodní dráze dunajsko-oderské, tedy v poříčí řeky Moravy, Horní Visly a Odry; soudím, že tu lužická kultura vznikala jako produkt vlivů jižních, hlavně t. zv. terramarních, pak i pannonských a vlivů severních. Jako ve vedlejší oblasti na jihozápadě u domácího lidu ujala se keramika terramarní a vyvinula v svéraznou t. zv. únětickou kulturu, — podobně, myslím, při Moravě, Odře a Visle domácí lid z různých prvků, hlavně ale z jižních vytvořil to, čemu už v jisté vyspělejší fasi, neznajíce dobře vlastních počátků, říkáme „kultura lužická“, s její jednoduchou, ostře profilovanou a hraněnou keramikou, s jejími

typickými, obloučky obemknutými vypnulinami. Klásti její počátky a prototypy do Dolních Uher na Dunaj, zdá se mi býti nemožné proto, že tam nejsou. Tam panuje v periodě současné a starší keramika zcela jiná, která má sice jeden dekorační motiv společný, totiž prsovité vypnuliny, ale jinak svým rázem, duchem a dekorací je něco zcela jiného.

Proto se také prof. Píč v posledních svých pracích zjevně sám snaží tuto archaeologickou kolébku lužické kultury oddáliti od dolních Uher na sever směrem k Labi,*) ač se tím dostává do protivy se svou historickou thesí, podle níž byla kolébka Praslovanů v dolních Uhrách. Také I. L. Červinka vyslovil se nejnověji v tom smyslu, že lužická kultura vznikla směsí vlivů jižních v kraji od Dunaje na Odru,**) tak že vlastně archaeologicky daleko od sebe vzdáleni nejsme. Shodujeme se patrně všichni v tom, že se lužická kultura tvořila někde na předělu obchodní dráhy, jež spojovala jižní kulturní oblasti Italie a Uher se severem střední Evropy. Kde bylo na této rozsáhlé ploše vlastní jádro a vlastní hnízdo její, bylo by dnes těžko a asi předčasno vymezovati a pokladám to za dnešního stavu nauky za otázku podružnou. Nicméně neváhám přiznati, že, ukazuje-li Červinka na Moravu, není daleko od pravdy. Tím nechci říci, že snad jen samotná Morava byla prvotným hnízdem lužické kultury, nýbrž že asi Morava už do její nejstarší fase náleží.

Vůči těmto otázkám vystupují dnes středomoravské žárové mohyly jako problém velmi důležitý, který zasluhuje speciálního pilného studia. Pokud je mi dnes přístupné to, co o nich bylo uveřejněno, a pokud se pamatuji na věci vyložené, je zřejmo, že se v těchto mohylách setkáváme s tímto typem hrobů: jsou to mohyly žárové, v nichž popel zemřelého spočívá uprostřed na úrovni nebo pod ní, buď na zemi někdy s nádobkami vedle položenými, nebo na dně velké popelnice, obstavené jinými nádobkami.

Ve výše zmíněném okršku patřily by sem následující skupiny:***)

Bezuchov u Dřevohostic (11 mohyl, 7 otevřeno).

Kostelec u Holešova v lese „na Spáleném“ (asi 30 mohyl, 20 otevřeno).

Kelč v lese „Lišky“ (1 mohyla).

Němetice u Lipníka v lese „Doubravě“ (5 mohyl).

Pavlovice u Přerova v lese „Pálenině“ (20 mohyl, 4 otevřeny).
v lese Záhoří (3 mohyly, 2 otevřeny).

Turovice u Dřevohostic na trati Záruby (6 mohyl otevřeno).

Týn u Lipníka v lese u kaple (několik mohyl, 3 otevřeny).

Vrbka u Kvasic v lese „za ohradou“ (otevřeno 5 mohyl),
v lese „Jeřabiny“ a „na Zvražci“ (řada, několik otevřeno).

---

*) Starožitnosti země české V. 167, 212, 220.

**) Časopis olom. musea 1907, 66, Pravěk 1907, 74.

***) Originální popisy viz o Bezuchově v Čas. olom. mus. 1891, 18 (Červinka 161), o Kostelci v Čas. olom. 1891, 160 (Červ. 108, 167), o Kelči v Čas. olom. 1895, 73 (Červ. 162), o Něměticích v Čas. olom. 1891, 21 (Červinka 198, Mitth. anthr. Ges. Wien 1891, 16), o Pavlovicích v Čas. olom. 1891, 20 (Červ. 198, Mitth. Wien 1891, 16, 1898, 53), o Turovicích v Čas. olom. 1894, 146, 1896, 22 (Červ. 162), o Týnu v Čas. olom. 1895, 73 (Červ. 168), o Vrbce v Čas. olom. 1890, 18, 21 (Červ. 198). Zásluha za předběžné kopání v nich náleží hlavně p. P. Přikrylovi, ale ovšem to, co víme dosud, nijak nedostačí.

Tím ovšem není počet mohyl této skupiny vyčerpán. Z dopisu p. faráře Přikryla vidím, že jich je tam mnohem více, na př. ještě v lese nad Líšnou u Přerova.*)

Neznáme dobře vzájemné jejich poměry, poněvadž popisy dosavadní jsou jen stručné, povrchní, bez náležitých obrazů. Nevíme dále, jak časově jsou rozvrstveny mezi sebou, resp. jaký byl časový postup hrobů v jednotlivých skupinách. Jednou je to mohyla s věcmi téměř rázu neolithického a přechodního, po druhé s věcmi bronzovými, jednou s keramikou dolmenovitého typu, po druhé se zřejmými typy lužickými, po třetí čteme o nádobách leskle tuhovaných, po čtvrté o nádobách „na kruhu“ robených.

Ale už z toho, co je zapsáno, vidíme aspoň dva neobyčejně zajímavé zjevy. Vidíme

1. existenci spalování, v době kdy existovala ještě keramika příbuzná zvoncovitým pohárům se silnými zbytky neolithické kultury, patrně tedy už v době přechodní (Bezuchov, Kelč, Turovice) a

2. vidíme, že v souvislosti s tímto zjevem a pod mohylami téhož typu vystupuje místy už keramika rázu lužického. Červinka jich část přímo řadí do kultury lužické (Mor. za prav. 198), na př. Týn, Pavlovice, Němetice, Kostelec, Vrbku.

Problém je na jevě: Jsou mohyly s lužickou keramikou v přímé souvislosti s těmi staršími, kde popel leží vysypán na úrovni a vedle něho nalezeny mladé neolithické zbraně a keramika dolmenová? Jsou-li, jak se mi zdá, pak by vznik spalování na Moravě a vznik lužické kultury posunul se tím, pokud vím, nejdále na zpět. Ale i když se nenajde genetického spojení, zůstane přece nesmírně důležito pro Moravu, že se tu v centru země na oné velké obchodní dráze dunajsko-oderské setkáváme s tak časným spalováním. I když se nám mohyly ty představí ne jako předchůdcové lužické kultury, ale jako něco samostatného, do čehož pouze místy lužická kultura vniká, bude nesmírně důležito, aby tato mohylová kultura byla systematicky probádána, zjištěna a poměr její k místnímu i časovému okolí vyjasněn. To jsou věci, které zajisté doporučují tyto mohyly zvýšené pozornosti moravských archaeologů. A tuto pozornost vzbuditi, byl účel této stati. Badatel, který nám tyto problémy vyjasní, zabezpečí si vděk všech českých archaeologů.

*) Zprávy o mohylách v Slatěnicích, Nákle a Těšeticích u Olomouce zatím ostavuji stranou.